

Slovenski dom

Štev. 227.

V Ljubljani, petek 7. oktobra 1938.

Leto III

Okrnjevanje Čehoslovaške po zadnjih sklepih mednarodne komisije:

Nad milijon Čehov pride pod Nemčijo

Po zasedbi petega predela bo nemška meja potekala 50 km od Prage, 5 km od Plzna - ČSR bo na najožjem mestu široka 70 km

Berlin, 7. okt. o. Na zadnji seji mednarodne komisije za zasedbo sudetskega ozemlja so določili, kateri kraji v sudetsko-nemških pokrajinah so naseljeni v pretežni meri z Nemci, in katere bo nemška vojska po določbah sporazuma zasedla v dneh od 7. do 10. oktobra. Mednarodna komisija je dalje naročila svoji vojni podkomisiji, naj določi točne meje, do katerih bo zasedla ozemlje nemška vojska. Poleg tega je komisija priporočila upravi nemških in čehoslovaških železnic, naj stopita takoj v neposreden stik ter na podlagi medsebojnega sporazuma olajšata rešitev vprašanja, ki se poraja v nekaterih krajih zaradi organizacije prevoza, železniških zvez ter zaradi oskrbe prebivalstva s hrano.

Praga, 7. okt. o. Z zadnjim sklepom mednarodne komisije o razmejitvi Čehoslovaške in Nemčije z zasedbo tega pasu, je čehoslovaška zadobila najnovejši udarec, ki je globoko zadel čehoslovaško javnost. Najnovejšemu sklepu mednarodnega odbora se je morala ukloniti tudi vlada generala Sirovega in ga v celoti sprejeti. S tem sklepom mednarodnega odbora je do-

segla Nemčija uresničenje vseh svojih zahtev glede meje med Nemčijo in Čehoslovaško, ki jih je postavila v svoji znani godesberski spomenici. Na nekaterih mestih je mednarodni odbor mejo med Čehoslovaško in Nemčijo določil v škodo Čehoslovaške preko nemških zahtev iz godesberske spomenice. V tej spomenici so bili na primer nekateri kraji določeni za plebiscit. Po zadnjih sklepih mednarodnega odbora pa se ti kraji kar brez plebiscita priključijo Nemčiji. Ta sklep je mednarodni odbor v Berlinu sprejel soglasno, protestiral je samo zastopnik Čehoslovaške, berlinski poslanik Mastny. Po tem sklepu bi Nemčija dobila v petem pasu na škodo Čehoslovaške veliko področje, ki sega do 50 km od Prage, 5 km od Plzna, sedeža čehoslovaške težke industrije, ravno toliko kilometrov od Moravske Ostrave, prav tako važnega industrijskega središča, dalje samo 15 km od Brna. Po tem sklepu mednarodnega odbora meri Čehoslovaška na najožjem mestu samo še okoli 70 km. Vse najvažnejše prometne žile s Čehoslovaško so s tem sklepom mednarodnega odbora pre-

trgane, in prehajajo na primer nekatere glavne proge na Čeko večkrat preko nemškega ozemlja. To velja predvsem za progo med Prago in Brnom ter Prago in Moravsko Ostravo. Ta proga veže Čeko tudi s severno Slovaško. Prav tako je raztrgana tudi proga Praga-Brno-Južna Slovaška-Bratislava.

Kakor hitro je general Husarek, ki je tudi član čehoslovaškega zastopstva v tem mednarodnem odboru, prinesel načrt berlinske komisije v Prago, je general Sirovy sklical takoj sejo praške vlade, ki je trajala več ur. Končno je vlada morala sprejeti tudi najnovejši diktat mednarodnega odbora. S tem bo prišlo samo v petem pasu pod Nemčijo nad 850.000 Čehov, ker se je mednarodna komisija, predvsem pa nemško zastopstvo opiralo glede določitve meje na ljudsko štetje, ki so ga v teh krajih izvedle bivše avstrijske oblasti v škodo čehoslovaškega prebivalstva.

Število vseh Čehov, ki bodo po razmejitvi Nemčije in Čehoslovaške prišli pod Nemčijo, pa daleč presega milijon.

ČSR - federativna država

Slovaki so sestavili svojo vlado

Slovaške stranke o madžarskih zahtevah

Bratislava, 7. okt. o. Po včerajšnjem sporazumu med Čehi in Slovaki, ki daje Slovaki popolno avtonomijo, je bila v Bratislavi sestavljena nova slovaška vlada, ki ji predseduje glavni tajnik Hlinkove stranke dr. Tiso. Za zdaj ima slovaška vlada pet ministrstev, in sicer:

1. ministristvo za notranje posle, sodstvo in ljudsko zdravje;
2. ministristvo za gospodarstvo;
3. ministristvo za promet;
4. ministristvo za prosveto;
5. ministristvo za finance in soc. politiko.

Posebno odposlanstvo vseh slovaških strank je pod predsedstvom dr. Tisa snoči odpotovalo v Prago, da uredi z osrednjo vlado prevzem oblasti na Slovaškem.

Vodstvo slov. avtonomistične stranke uradno poroča iz Ziline:

Bratislava, 7. oktobra. o. Slovaške stranke so se sporazumele, da bodo v novi slovaški pokrajinski vladi dobili Hlinkovi avtonomisti predsednika in dva ministra, agrarna stranka 1 ministra in slovaška ljudska stranka 1 ministra. Slovaška avtonomistična stranka je za ministra določila dr. Školo in glavnega urednika »Slovaka« dr. Sidorja. Ostali dve stranki svojih kandidatov še nista imenovali. Tudi še ni sklenjeno, kako bodo razdeljena posamezna ministrstva po strankah.

Zilina, 7. okt. Izvršilni odbor slov. avtonomistične stranke je sprejel sporazum, dosežen s slovaško agrarno stranko in slovaško ljudsko stranko glede ustanovitve slovaške fronte, ki si je postavila za nalogo, da doseže avtonomijo na federativni podlagi. Izvršilni odbor Hlinkove stranke ponovno zavrača vsa poročila o kakem tujem vplivanju, ki bi se mu Slovaki z

vso silo uprli. Poleg tega odbor svečano izjavlja, da Slovaki podpirajo državno edinstvo republike. Čehoslovaška vlada, ki opravlja dolžnost predsednika republike, je v smislu ustave imenovala poslance in podpredsednika slovaške ljudske stranke Jožeta Tiso za ministra, v katerega področje bo spadala uprava na Slovaškem. Poleg

Poljska in Madžarska se pogajata o razdelitvi Podkarpatske Rusije

Romunija ugovarja tem načrtom

Budimpešta, 7. oktobra. m. Nenadnemu odhodu grofa Czakyja, kabinetnega šefa v zunanjem ministristvu, v Varšavo, pripisujejo vsi politični krogi velik pomen. Takoj po prihodu v Varšavo je grof Czaky prišel v zunanje ministristvo, kjer ga je sprejel poljski zunanji minister Beck. Oba državnika sta takoj za tem imela daljšo konferenco.

Dobro obveščeni krogi izjavljajo, da ima grof Czaky važno poslanstvo ter da se pogaja s poljskim zun. ministrom Beckom o skupni meji med Poljsko in Madžarsko. Po teh poročilih se grof Czaky zavzema za razdelitev Podkarpatske Rusije med Poljsko in Madžarsko, da bi tako dobili obe državi skupno mejo.

Bukarešta, 7. oktobra. m. Z odstopom bivšega predsednika dr. Beneša se bavi vse romunsko časopisje. Istočasno se romunski listi bavijo z najnovejšimi zahtevami poljske in madžarske vlade po razdelitvi Podkarpatske Rusije zaradi skupne madžarsko-poljske meje. Romunsko časopisje odločno nastopa proti takšnemu poskusu in proti izgubi neposrednih zvez s Čehoslovaško. »Timul« poroča, da bo Ro-

tega je vlada stavila v dolžnost ministru Tisu, da predlaga ostale slovaške ministre, ki bodo opravljali upravno oblast na Slovaškem, dokler slovaško vprašanje ne bo do kraja urejeno.

Budimpešta, 7. okt. o. Pogajanja med madžarskim in čehoslovaškim zastopstvom za ureditev madžarskega manjšinskega vprašanja na Čehoslovaškem se bodo začela, kakor je zdaj določeno, 8. oktobra.

Praga, 7. okt. m. Vodstva vseh slovaških političnih strank opozarjajo čehoslovaško zastopstvo, ki bo vodilo pogajanja z Madžari, na izredno težko stanje slovaške manjšine na Madžarskem. Na Madžarskem živi namreč do 400.000 Slovakov, ki so izpostavljeni učinkovitemu raznarodovanju. Za manjšino nima niti ene ljudske šole in niti enega slovaškega učitelja.

munija mogla nuditi novi Čehoslovaški zaradi ureditve čehoslovaškega gospodarstva in industrije nove prometne zveze s podelitvijo svobodnega pasu v enem donavskih pristanišč. Ta pas bi bil v pristanišču Brail ali pa v Galazu. Zaradi tega je pa nujno potrebno, da Čehoslovaška obdrži ozemlje, ki preko Podkarpatske Rusije veže Prago in Bukarešto. To je bilo tudi določeno v münchenskem sporazumu. Zdi se, da Madžarska danes zahteva med drugim tudi priključitev mest na prometni črti med Prago in Bukarešto. Na ta način bi bila neposredna zveza med Čehoslovaško in Romunijo prekinjena.

Istočasno poročajo, da je poljska vlada obvestila romunsko vlado, da je s priključitvijo Tješina likvidiran njen spor s Čehoslovaško. — »Timul« zaključuje svoje izjave takole:

»Mi smo sprejeli z zadovoljstvom to na znanje. Toda, zdi se, da del poljske javnosti hujska vlado, naj gre s svojimi zahtevami še dalje in si skupno z Madžarsko razdeli ozemlje Podkarpatske Rusije. Na takšno rešitev Romunija v nobenem primeru ne bi mogla pristati.

Sklepi velikega fašistovskega sveta proti Judom

Rim, 7. okt. Veliki fašistovski svet se je setal sinoči ob 10 v Rimu in obravnaval vsa vprašanja, ki se tičejo italijanske domače in zunanje politike. V začetku seje je svet izrazil svojo hvaležnost Mussoliniju, čigar odločnost je Evropi ohranila mir. Nato je sklenil ob obletnici zavzetja Aduge poslati pozdrave maršalu de Bonu. Zatem je začel razpravljati o vprašanjih, ki se tičejo plemenske politike in obrambe italijanske rase. Izprčno se je bavil tudi z judovskim vprašanjem in sprejel glede tega naslednje sklepe:

1. Prepovedani so zakoni Italijanov in Italijank z ljudmi, ki pripadajo judovskemu, zamorskemu in drugim nerijskim plemenom.

2. Vsem civilnim in vojaškim državnim uslužbencem so prepovedani zakoni s tujkami, pa naj bodo kateregakoli plemena.

3. Za poroko Italijanov in Italijank s pripadniki drugih arijskih plemen bo odslej potrebno poprejšnje dovoljenje notranjega ministristva.

4. Treba je poostriži vse ukrepe proti tistim, ki škodujejo ugledu italijanskega plemena v deželah italijanskega cesarstva.

5. Veliki fašistovski svet poudarja, da je bilo svetovno judovstvo po prepovedi prostožidarstva v Italiji duša vsega protifašističnega gibanja na vseh področjih in da je bilo tuje judovstvo, kakor tudi izseljeni italijanski Judje v nekaterih dobah, zlasti 1924 in 1925 ter med abesinsko vojno, enodušno nasprotno fašizmu.

6. Judje, ki so se po letu 1923. priselili v italijansko cesarstvo, niso iskreno naklonjeni fašizmu, ker je ta duhovno in politično nasproten mednarodnim stremljenjem judovstva.

7. Svetovno judovstvo je v Španiji na strani boljševikov.

8. Zato veliki fašistovski svet meni, da ni mogoče preklicati zakona, ki prepoveduje tujim Judom vstop v Italijo in da je neobhodno potrebno izgnati takoj vse nezahvalne Jude.

9. Notranje ministristvo bo po navodilih velikega fašistovskega sveta določilo, kateri italijanski Judje, ki so se priselili zadnja leta, bodo izgnani in koga je po novi zakonodaji treba smatrati za Juda.

10. Italijanska vlada ne bo z ničemer omejevala verske svobode tistih Judov, ki bodo po izvedbi nove zakonodaje ostali v Italiji in cesarstvu in tudi ne bo prepovedovala kulturnega udejstvovanja, seveda v okviru njihove plemenske skupnosti.

ČSR prosi posojilo pri ZN

Zeneva, 7. oktobra. o. Iz krogov Zveze narodov poročajo, da se je čehoslovaška vlada obrnila na Zvezo narodov za posojilo, da uredi prometne zveze med posameznimi pokrajinami republike, ker bo nova razmejitev na več krajih pretrgala najvažnejše železniške proge. Čehoslovaška vlada se pri svoji zahtevi sklicuje na bivšo Avstrijo, ki je tudi dobila podobna posojila.

Praga, 7. oktobra. o. Iz poučnih krogov poročajo, da bodo po izvedeni razmejitvi med Nemčijo in Čehoslovaško, dali Čehom v Nemčiji in Nemcem v ČSR možnost, da se lahko svobodno odločijo ali hočejo ostati pod tujo vlado, ali pa gredo v domovino. Drugo mišljenje pa je, da bosta Čehoslovaška in Nemčija bodoči manjšini kar izmenjali, kakor sta to storili Grčija in Turčija po vojni leta 1920.

Vesti 7. oktobra

Angleška poslanska zbornica bo morala odlej neprenehoma skrbeti za Čehoslovaško, je izjavil včeraj v zbornici opozicijski voditelj Attlee.

Bivši predsednik ČSR dr. Beneš se je včeraj poslovil in se odpeljal iz Prage na svoje poselstvo pri Razimovu.

Ureditev madžarskega in slovaškega vprašanja bo ugodno vplivala na ustalitev razmer v Srednji Evropi, trdi glasilo poljskega generalnega štaba »Poljska zbrojna«.

50 letnico vojaškega službovanja je včeraj praznoval italijanski maršal Badoglio, osvoboditelj Abesinije. Ob tej priliki sta mu kralj in Mussolini poslali brzojavne čestitke.

Nemški gospodarski minister dr. Funk je včeraj obiskal predsednika turške vlade, zunanjega in gospodarskega ministra, s katerimi je imel važne posvete.

Francija bo demobilizirala do 11. oktobra vse rezerviste, ki so jih poklicali pod orožje zadnje tedne.

Uporni Arabci so v zadnjih bojih spet poskušali petrolejske vode, ki drže iz Iraka do Sredozemskega morja.

Seje angleške poslanske zbornice so odložene do 1. novembra.

V Bukarešti so pokopali pokojnega maršala Avarasca včeraj popoldne. Pogreba sta se udeležila tudi kralj in prestolonaslednik ter vsa vlada.

Za novega angleškega mornariškega ministra bo po poročilih londonskega tiska imenovan lord Runciman, sloviti angleški posredovalec v Pragi pred okrnitvijo Čehoslovaške.

Belgijski kralj Leopold III. bo uradno obiskal Holandijo 21. novembra in ostal tam dva dni.

Radio-telefonsko zvezo med Italijo in Japonijo so slovesno odprli včeraj. Prvi prenos je bil izborn.

Čehoslovaška vlada je ukazala demobilizirati dva letnika, ki sta bila vpoklicana ob splošni mobilizaciji.

Vrhovni poveljnik nemške vojske, general Brautisch je čestital voditelju sudetskih Nemcev Henleinu, da je bil imenovan za komisarja v zasedenem ozemlju.

Predsednik francoske vlade Daladier je na včerajšnji seji parlamentarnega zunanjepolitičnega odbora dejal, da bi bila v Evropi izbruhnila vojna, če bi bili Francija in Anglija zavrnila predloge za sporazum v Monakovem.

Prvo skupino izrednih finančnih ukrepov, za katere je francoski parlament dal vladi pooblastila, bodo izdali v začetku prihodnjega tedna.

General Franco je v imenu nacionalistične Španije ob začetku čehoslovaške krize sporočil francoski in angleški vladi, da bi nacionalistična Španija v primeru vojne ostala strogo nevtralna.

Nalezljive bolezni so se začele širiti med japonskimi vojniki na bojiščih pred Hankovom. Japonci z vso naglico pošiljajo z letali zdravnika.

Za bodočega italijanskega poslanika v Parizu bo najbrž imenovan dosedanji poslanik v Argentini Guarilla.

Trgovinska pogodba med USA in Kanado bo v kratkem podpisana.

Do hudih spopadov je prišlo med policijo in komunističnimi železničarji v francoskem Maroku. V boju je bilo ubitih 10 ljudi.

Stalno letalsko zvezo med Severno Ameriko in Italijo bosta s prihodnjim julijem uredili ameriška družba »American air Lines« in italijanska »Ala Littoria«.

Italijanski ministrski predsednik Mussolini je včeraj sprejel za slovo dosedanjega čehoslovaškega poslanika v Rimu Hvalkovskega, ki je imenovan za zunanjega ministra. Hvalkovski si je v Rimu pridobil velik ugled. Mussolini se je z njim razgovarjal 50 minut.

Trije belgijski poslanci: en liberalci, en socialist in en komunist bodo postavili pred sodišče, ker so na zadnji seji zbornice hudo ranili dva reksistična poslanca.

Čehoslovaški minister za ljudsko zdravje je zaprosil mednarodni Rdeči križ za posojilo, da bo čsl. vlada lahko pomagala neštetim političnim beguncem iz sudetskega ozemlja.

Splošna stavka avstralskih rudarjev se je končala in je med lastniki ter med rudarji sklenjen sporazum glede plač.

Izpred obrtnega sodišča

Hotelska sobarica

Lojzka je bila sobarica v večjem hotelu; cene za posamezne sobe so bile označene v vsaki sobi na vidnem kraju. Lojzka je nekemu gostu zaračunala sobo za 10 din preveč; gost je zahteval znesek plačal ter se takoj pritožil pri lastniku hotela. Pri obračunu pa je Lojzka izročila šetu samo toliko, kolikor je smela računati prenočitno, medtem ko je 10 din pridržala. Šef ji ni prav nič omenil, da mu je znano njeno početje, pač pa ji je odpovedal službo za 14 dni. Ko je ta rok potekel, je Lojzka izstopila.

Ker pa hotelir ni mogel dobiti sposobne osebe, je čez en teden poslal po Lojzko. Ko je prišla, sta se dogovorila s hotelirjem, da jo sprejme zopet v službo in da naj nastopi čez 3 dni. Določena dne je Lojzka prišla, hotelir pa je ni hotel sprejeti, rekoč, da nima zaupanja vanjo, ker je nekemu gostu 10 din preveč zaračunala.

Lojzka je iztoževala odškodnino za 14 dnevno odpovedno dobo. Hotelir je bil obsojen v plačilo. Razlogi: Po § 239 št. 2 obrt. zak. sme delodajalec brez odpovedi odpustiti delojemalca, ako je ta v službi nezvest. Toda v tem primeru je toženec dobro vedel, kaj je Lojzka za časa prejšnje službe nepoštenega storila, paprej bi jo bil lahko odpustil brez odpovedi. Ko pa je Lojzko vnovič sprejel v službo, ni smel več uveljavljati njene prejšnje nezvestobe; ker v novem službenem razmerju še ni ničesar zagrešila, bi ji bil mogel kvečjemu odpovedati na 14 dni ali pa takoj plačati mezdo za 14 dni naprej.

Mariborski peki znižali cene kruha

Obenem so si ustanovili svojo nabavljalno zadrugo

Maribor, 6. oktobra. Zdrženje pekarskih mojstrov v Mariboru je znano kot eno najljubše naših stanovskih zastopstev. Pokazalo se je to tudi danes popoldne, ko je imelo združenje sestanek svojega članstva v Emerski restavraciji na Aleksandrovi cesti. Mariborski pekarski mojstri so na današnjem sestanku sklepali o dveh pereh vprašanjih, ki zanimata široko javnost in nje same. Prvo je vprašanje znižanja krušnih cen, drugo pa ustanovitev pekarske nabavljalne zadruge. Glede znižanja cen so se pekarski mojstri sporazumeli na sledeče nove cene: pričenši s ponedeljkom, dne 10. t. m. se bo prodajal v Mariboru kg belega kruha po 4.25 din, kg polbelega kruha po 3.85 in kg čr-

nega kruha po 3.60 din. Ker pa imajo mariborski peki tako zvan komadni sistem, ki ima enotno ceno, 4 din za vse vrste kruha, bo tehtala po novem znižanju štruca belega kruha za 4 din 94 dkg, štruca polbelega kruha za 4 din 104 dkg in štruca črnega kruha za 4 din 111 dkg. Za pečenje domačega kruha bodo računali strankam 2.50 do 3 din od komada po velikosti. — Glede zadruge so sklenili pekarski mojstri sledeče: Ustanovi se nabavljalna zadruga mariborskih pekarskih mojstrov, ki bo za vse članke skupaj nabavljala moko, kvas, slad, drva, premog in sploh vse potrebščine. Na ta način se bodo dale doseči enotne in v primeri s sedanjimi tudi ugodnejše cene za vse te predmete.

Raznoterosti iz dnevne kronike

Dr. Debevec je imel lep pogreb

Ljubljana, 7. oktobra. Kako zelo je bil pokojni monsignor dr. Jože Debevec priljubljen pri vseh, ki so ga poznali, je pričel njegov včerajšnji pogreb, ki je bil eden najlepših, kar smo jih v zadnjem času videli v Ljubljani. Naj se je tega pogreba udeležilo poleg zastopnikov naših oblasti, tako g. bana dr. Natlačen in mestnega župana dr. Adlešiča z lepimi števili banovinskih in mestnih svetnikov ter uršulinske gimnazije, ki je bila polnoštevilno zastopana po dijakih in vsem učiteljskem zboru, tudi zastopstvo vseh ljubljanskih gimnazij, veliko profesorjev in skoraj vsi ravnatelji ljubljanskih gimnazij. Pokojnika so počastili s svojim spremstvom na zadnji poti tudi zastopniki vseh ljubljanskih prostovoljnih in kulturnih organizacij, veliko število duhovščine in književnikov pa še pokojnikov ožji rojaki iz Begunj, ki jih je bilo okrog petdeset.

Ko je pred mrtvašnico na Stari poti g. škof dr. Rožman s svojimi asistenti blagoslovil krsto s truplom pokojnika, je imel predsednik dr. Lončar kratak a tople govor, v katerem je slavil pokojnika in njegove zasluge, nato pa je pevski zbor iz Begunj zapel žalostinko »Vigredo, pevsko društvo »Ljubljana« pa žalostinko »Blagor muce«.

Nato je sprevod krenil v šempetrsko cerkev, kjer je škof dr. Rožman ponovno opravil molitve za pokojnika. Velikostni sprevod se je potem začel pomikati proti pokopališču, pred podvozom pa je »Ljubljana« zapela še žalostinko »Blagor muce«. Pred kapelo pri Sv. Križu je pevski zbor uršulinske gimnazije zapel žalostinko »Nad zvezdami«.

Nad grobom pokojnika, ki je tik ob grobu prelata Kalana, je opravil cerkvene molitve stolni kanonik dr. Tomaž Klinar. Nato se je ob odprtem grobu poslovil od pokojnika predsednik Prosvetne zveze dr. Lukman. V imenu njegovih nekdanjih učencev dr. Česnik in v imenu kranskiške gimnazije dr. Zontar. Najbolj ganljivo pa je govorila gđ. Drobničeva, ki se je poslovila od pokojnika v imenu Begunčanov.

Uršulinske gojenke so nato iz dalje zapele »Vigredo«, kar je napravilo čudno simboličen učinek, Begunčani pa so zapeli še »Usliši nas«.

Svoje sožalje je brzojavno sporočil tudi dr. Anton Korošec in je namesto venca poklonil v dobrodelne namene 2000 dinarjev. Mi pa bomo velikemu vzgojniku in velikemu kulturnemu delavcu ohranili v svojih srcih najlepši spomin!

Opeka mu je padla na glavo

Včeraj popoldne so bili reševalci klicani na Vodovodno cesto, kjer gradi podjetnik Znidaršič neko novo hišo. Pri tem delu je pomagal tudi 17letni delavec Hafis Torič iz Bosne, ki je uslužben pri omenjenem podjetniku. Včeraj pa mu je med delom padla na glavo z višine težka opeka in ga nevarno ranila. Prepeljati so ga morali v bolnišnico. — Sicer pa včeraj in danes ponoči v Ljubljani in tudi drugod po deželi ni bilo kakšnih posebnih nesreč.

Lep uspeh razstave slovenske knjige

Društvo slovenskih književnikov, ki je za dvajsetletnico Jugoslavije z velikim trudom priredilo in uredilo v dvorani Trgovskega doma odlično razstavo slovenske povojne knjige, se malo ni mislilo, da bo ta razstava vzbudila toliko zanimanja. Ze takoj ob začetku jo je obiskalo nekaj odličnih gostov, potem pa se zdaj vsak dan kar

Iz policijske torbe

V policijskem dnevniku so bile v zadnjem času zabeležene le manjše tatvine, ki so se izvršile po Ljubljani in drugod po Sloveniji. Kakor pa je videti, so se zlasti po Dolenjskem začele tatvine vedno bolj množiti in kakor vse kaže, gre ept za dobro organizirano in do skrajnosti predrzno vlomsko tolpo. Zlasti velika tatvina je bila izvršena v noči na 16. september v vasi Arzišče pri Kostanjevici, okraj Krško. Neznani vlomci so obiskali kar dva posestnika in obe hiši skoraj docela oplenili. Ker so pokradli najrazličnejše blaga, ga bomo v glavnem navedli, ker ga bodo tatovi gotovo kje skušali spraviti v denar. Bardiku Josipu so ukradli 6000 dinarjev gotovine, tri kompletne moške še malo nošene obleke iz črnkega cajga in rjavega sukna, zimski površnik v vrednosti 500 din, jahalne hlače in dve srjaci. Njegovemu bratu Antonu in družini pa so odnesli sledeče: moško rjavo rišasto obleko, novo belo srjaco, sivo kravatno, celo moško obleko rjave barve, zeleno pisano platneno srjaco, zelen kosmat klobuk, usnjato okroglo denarnico, ponošeno srjaco cajgasto obleko, otroško modro pisano srjaco, zelenkast klobuk, zimsko otroško majico, nekaj kosov ženskega perila, ženski plet in 178 din gotovine v srebru, tako da znaša skupna vrednost ukradenih predmetov 9690 din. — Pri posestniku Laknerju Josipu pa je bila pokradena v isti vasi in isto noč sledeča obleka: skoraj nov zimski površnik zelenkaste barve, prav tako skoraj nova moška rjavkasta obleka, nova moška srjaca, dva para ženskih čevljev, kosmat klobuk, siv klobuk, 3 dežniki, 7 naglavnih rut, ženska obleka z jopo, zelenkasto krilo, ženska flanelasta obleka, ženska obleka iz belo-rdeče pikaste cajga, modro krilo z jopo, ženski zimski plašč črnorjavkaste barve, ženska obleka iz bledezelene platna in druga iz belopikaste platna, krilo z jopo iz ševlota, bluzo iz belorodeč črtaste platna, dva kosa evinjskega mesa in 500 din gotovine v bankovcih, tako da trijo Laknerjevi 3030 din škoda. — Tatove z vso vemo išče orožništvo. Kdor bi pa od ljudi vedel dati kakšne podatke o tatovih, naj nemudoma sporoči najbližji orožniški postaji.

Komemoracija

za msgr. dr. Jožetom Debevcem v Društvu slov. književnikov

Spopolnujemo naše včerajšnje poročilo:

V sredo zvečer je pred predavanjem dr. Lava Čermelja, predsednik Društva slovenskih književnikov prof. France Koblar spregovoril:

»Preden pričnem o nocojšnjem predavanjem, vas, spoštovana gospoda, prosim, da počastimo spomin našega člana msgr. dr. Jož. Debeveca. Dom in svetovnega urednika; msgr. je danes zjutraj. Ta mož starega pisateljskega rodu, ki je pel in pisal brez upanja plačila in ves živel za vzore svojega prepričanja. Je opravil v našem slovu dragoceno delo. Iz dni svoje mladosti je spisal »Vzore in boje« in obrnil v njih izrazito podobo naše preteklosti; svoje življenjsko delo pa je posvetil prevodu »Divine comedie« in poglobitvi v Danteja. Približal se je temu velikemu s svojo veliko klasično izobrazbo in širokim svetovnim obzorjem. Delal je kot kritik in urednik neumorno, da se je ob delu zgrudil in umrl.« — Navzoče številno občinstvo je vstalo in spomin počastilo z enominutnim molkom.

Srečna vrnitev pogrešanega

Kamnik, 7. oktobra.

V torek se je z bliskovito naglico raznesla vest, da je brez sledu izginil tukajšnji trgovec Janko Vivoda. Meščani so že kovali najrazličnejše domnave o tem nenavadnem dogodku. Toda s svojimi domnevami so prišli, kakor se je zdaj izkazalo, malo prezdgo. Včeraj je prav tako hitro ves Kamnik spet zvedel, da se je Janko Vivoda srečno vrnil domov. S tem je zdaj tudi prihranjena velika skrb ne samo njegovim svojem, pač pa tudi njegovim številnim prijateljem.

Pod udarom kazenskega paragrafa

Ljubljana, 7. oktobra.

Mnogo je kriminalnih zgodb, ki jih sodni reporter zaradi hudih in kinematografsko se razvijajočih svetovnih dogodkov, segajočih globoko v moralno-etično človeško življenje, ne more tako drastično opisati, kakor bi rad imel namen, da bi prikazal vso usodo nesrečnih kriminalnih ljudi. Dostikrat je res pametno in previdno, da sodni kronist čez te pojave pregrešno črno zagrinja. Pač pa so se ta leden vrstili zgodbe, ki so pokazale, da lahko tudi povsem nedolžen človek, ki indirektno odkrije nerednosti, pride v zapor in mora trpeti, dokler se ne izkaže njegova popolna nedolžnost. Sodne oblasti so zato udele, da dajo indirektno takemu možu zadoščenje, ko proti njemu že poprej postavijo kazenski progono, ker nanese slučaj, da se pravi zločinec sam pojavi in ga prime globok kos, ko vidi, da zaradi njega po nedolžnem trpi drug človek.

Kolikrat prinese nesrečo denar in na to kriminal? Denar — sveta vladar — je mnogim v pogubo! Danes bo sodni reporter pripovedoval nedolžne zgodbe. Takole!

Odmev konkordatske borbe

Vsem je v živem spominu borba gotovih struj proti sklenitvi konkordata. Tudi »Sokol« je posegel v borbo. Pozneje 8. februarja letos je bil objavljen amnestijski ukaz, s katerim so bili ustavljeni vsi procesi, nanašajoči se na to konkordatsko borbo in pomilošeni vsi dotični obsojenci.

Kazenski sodnik-poeidenc okrožnega sodišča g. Joža Kokalj je včeraj sodil o prav zanimivi zadevi. G. Jakob Spitzer, prosvetar sokolskega društva v Radovljici, je bil obtožen dveh deliktov, in sicer prvič prestopka zoper javni red in mir po § 165 k. z., da je izzival verski razdor, in drugič prestopka po čl. 4. zak. o zaščiti javne varnosti in reda v državi.

Obtožnica je navajala, da je g. Jakob Spitzer 29. junija 1937 v Radovljici na dvorišču na otihem zboru govoril tudi o sovražnih Sokola ter v govoru vpletel Rim odnosno Vatikan. Izrekel je besede, ki jih obtožnica označuje, da je z njimi na javnem kraju dražil del ljudstva proti drugemu in izzival verski razdor. V drugem primeru pa pravi obtožnica, da je g. Jakob Spitzer 4. julija 1937 na javnem nastopu sokolskega društva na Bledu napadal vladno in da vlada preganja Sokola.

Pri obravnavi je obtoženec bistveno deloma priznal inkriminirana dejanja. Njegov branilec

Ob razstavi slovenske knjige

Knjižna vezava

Prvi namen knjižne vezave je, da štiti in varje besedilo. Ta prvi namen pa je rodil časoma še druge sadove: Lepa vezava naredi knjigo prikupno. Zato ni čudno, da so nanjo tako gledali in izdali zanjjo celo bogastva in da so velikokrat bolj ljubili vezavo kot pa knjigo samo. Po vezavi knjigo tudi najlažje spoznamo. Kolikokrat nam že od daleč obstane oko na znanih platnicah knjige, ki jo iščemo.

Egipčani in Grki so svoj zvitek iz papirisa shranili v lesenih ali glinastih vrčih. Ti so prva oblika »vezave«.

Rimljani so svojim knjigam iz povojstvenih lesenih tablic, ki so štele le nekaj »listov«, prekrbali varstvo v lesenih platnicah, ki so jih zamenjale večkrat platnice iz slonove kosti, če je bil lastnik knjige bogat in je hotel s posebno lepim darom razveseliti obdarovanca.

Ko se je razširil pergament, so liste obrezali, da so bili vsi enako veliki, in jih obdali z močnejšim pergamentnim listom. Kmalu pa je pergamentni kodeks povzel vezavo rimskih lesenih tablic. Lesene platnice so odslej krasili s slovo kosto, srebrom in dragimi kamni. Te bogate in močne platnice so večkrat trajale po več stoletij in ne malokrat zamenjale svojo službo, ko so vanje vezali v stoletjih nova besedila.

V srednjem veku so skrbeli za vezavo mnenih. Tedaj so bili namreč samostani nosilci vse knjižne kulture in umetnosti. Knjigoveštvo je bilo nekakšna hišna industrija samostanov, ki so imeli posebne knjigoveze, ki so skrbeli za lepo zunanost samostanskih knjižnic. Menihi so ustvarili za svoje liturgične knjige vezave, ki so pravi čudeži še danes. V začetku so krasili lesene platnice, v XIV. in XV. stoletju so jih pa prevlekli z usnjem, ki so ga spet na svoj način poživljali.

Ko je po iznajdbi tiska knjiga našla pot v meščanstvo, je ta nastal nov stan knjigoveštva, ki se je kmalu zelo razširil. V začetku so bili knjigovezi v službi pri tiskarjih, konec XVI. stoletja pa so se od njih ločili in se osamosvojili. Po iznajdbi tiska so delali vse hitro in v masah, zato za lepo vezavo niso mogli toliko skrbeti. Zato so izredno dragocene vezave odslej redkost. V glavnem pre-

dr. Capuder je po govoru državnega tožilca dr. Leona Pompeta, ki je stvarno utemeljil obtožbo, poudarjal, da spadajo obtoženi inkriminirana dejanja pod amnestijski ukaz, ker so bila storjena v času konkordatske borbe, v katero je posegel tudi »Sokol«, ker je bil po njegovih naziranjih tangiran v gotovih določilih konkordata.

Branilec je zato predlagal oprostitelno sodbu. Bili so, kakor znano, pred ljubljanskim sodiščem primeri, ko so bili obtoženci kazensko oproščeni.

G. Jakob Spitzer je bil obsojen zaradi prestopka zoper javni red in mir po § 165 k. z. v radovljiškem primeru na 600 din denarne kazni in na plačilo povprečnine 250 din. Bil pa je v blejskem primeru oproščen zaradi pomanjkanja dokazov v smislu § 280 k. p.

Borba s tihotapcem žganja

Ljubljanski trošarinski pazniki vodijo neprestan boj s tihotapci, ki prinašajo po skrivnih potih in stezah v mesto različno trošarini podvrženo blago. Za tihotapce so prav prikladne razne steze na Golovcu, okoli Rožnika in pota na Barju. Močno je razvito tihotapstvo žganij pijač in čistega špirta. Hud boj je imel lani 21. aprila okoli 8 zvečer trošarinski paznik Ivan Prešeren na Polhovgrajski cesti v bližini viške opekarne, ki je letos pogorela. Ustavil je nekega neznanca in vprašal: »Kaj nesete?« Drzeek odgovoril: »Nič, k...«, pusti me! Drugič te ubijem!« Nato se je pričel dejanski spopad. Tihtapec je paznika udaril z zelenko po plečih, ga zgrabil za usta, za vrat in vrgel v bližnji jarek, rekoč: »Tu notri boš crknile!«

Paznik Prešeren in škof sta namreč kritičen čas zapazila dva kolejarja, ki sta jima bila sumljiva: Sumila sta, da tihtapita v mesto žganje. Kolejarja sta bežala. Paznik Prešeren je tekel za kolejarjem Janezom Rožnikom, posestnikom iz Hruševca. Med njim je bil res težak in nevaren boj. V skrajni sili je Prešeren prijel za službeni samokres in oddal alarmni strel na pomoč. Rožnik pa je prijel za revolver in drugi strel ga je zadel v levo lice. Prešeren je bil v življenjski nevarnosti. Rožnik se je sedaj pred kazenskim senatom v dvorani št. 79 moral zagovarjati zaradi zločinstva javnega nasilja po § 128 k. z. Inkriminirano dejanje je splošno zanikal in trdil, da se paznika sploh ni dotaknil. Obravnava je bila preložena, da se izvedejo še drugi dokazi. Ta tihtapska afera se že dolgo časa razvija pred sodiščem in bo naposled primerno likvidirana.

vladuje usnje. Vanj so rezali ali žgali s segretim kovinastimi pečatniki različne podobe in okraske. Ta vezava je posebno cvetela na Nemškem in v Angliji. V XVI. stoletju so v Italiji in na Francoskem začeli krasiti platnice z zlatim tiskom, katerega so spoznali v Orientu. Po državah so platnice krasili na različne načine. Sedaj je vodila ta, sedaj druga moda. Okrog osrednjega polja, kjer je bilo navadno mesto za podobo, so ovili najrazličnejše okraske: podobe živali, rastlinja, ptic, po islamskem zgledu tudi ornamentov s preprogo itd. Včasih je bil okras vse strani v obliki pahljave (XVII. stol.), velikokrat v obliki fanfar ali mozaika, črte so bile vse izvlčene ali pa samo pikčaste.

Zlati tisk je polagoma močno izpodrinil slepi tisk s segretim pečatniki. Razvil se je posebno v Franciji, ki je cela tri stoletja vodila v knjigoveštvu (XVI. do XIX. stol.) in bil na višku tudi v Nemčiji, kjer so se tri stoletja arabeske, robni ornament in pozlatitev prepletali v vedno nove lepote učinke. Vse to velja za Nemčijo za dobo do tridesetletne vojne, ko je sijaj vezave zelo padel. Knjiga namreč ljubi mir.

Za razvoj vezave imajo največ zasluge dvorni knjigovezi, ki so posebno znani iz časov zlatega tiska, in so skrbeli za dvor ogrskega kralja Matije Korvina, za nemški, angleški in francoski dvor. Za te dragocene vezave je bilo treba mnogo denarja, časa, pa tudi ljubezni. Morda je najlepše vezave ustvaril Jean Grolier iz Lyona. Marsikateri umetnik je vse svoje moči posvetil vezavi knjige.

Platnice iz lesa so pri velikih knjigah v navadi še v XVIII. st., pri manjših je les že v XVI. stoletju nadomestila lažja in tanjša lepenska. Usnje je šele v XIX. stol. izpodrinilo novo platno, a vezave v usnje cenimo še danes.

Od druge polovice XIX. st. se je vezave polastila fabrika. Umetniško delo ima veliko konkurenco v masi. Sicer tudi fabriško delo pritegne umetnika, a vendar zabrisa vse osebne poteze, da nova vezava bibliofila le malokrat zadovolji.

Naročajte in širite

Slovenski dom!

Dve ugotovitvi o „Jutru“

Ugotavljamo, da na naše stvarne ugotovitve o tem, kdo je v imenu svobodomnosti in jugoslovenskega nacionalizma trgal in sežigal besede Ivana Cankarja o slovenski domovini, »Jutro« po svoji časnikarski dolžnosti molči. Pozivamo ga še enkrat, naj jih ozve in dokaže, da niso resnične!

Danes prinaša »Jutro« skromen naslov »Česko slovaška se preureja v federativno državo«. Pe gonji proti Slovačkom, s kakršno se je vse čase odlikovalo »Jutro« in z ozirom na njegov ogabni uvodnik proti slovaškemu narodu od predvčerajšnjim, ugotavljamo, da je današnje poročilo v »Jutru« najgorenjši požirek, ki ga je kljub svoji časnikarski dolžnosti moralo požreti. Vprašamo »Jutro«, koga bo po omenjeni dolžnosti od zdaj napadalo, ali Slovače, ki so si upali priboriti avtonomijo, ali Čeha, ki so je dali in s tem postavili »Jutrovec« prerokbe, državniška ter politična načela na laž?

Kruh jutri cenejši v Ljubljani

Na povabilo mestnega tržnega nadzorstva so se v ponedeljek 3. t. m. v uradu nadzorstva zglasili člani in zastopniki Združenja pekov. Sestanek je imel namen, da se sporazumno določijo nove cene kruha z ozirom na znižanje cen moki na debelo. Dosežen je bil končni sporazum in določeni točen cenik za vse vrste kruha. Novi cenik stopi jutri 8. t. m. v veljavo. Z jutrišnjim dnevom bodo veljale naslednje cene:

Belí kruh: 1 kg 4.25, 94 dkg 4 din, 47 dkg 2 din in 23 dkg 1 din.

Polbeli (rzeni) kruh: 1 kg 3.90 din, 102 dkg 4 din, 51 dkg 2 din in 25.50 dkg 1 din.

Črni kruh: 1 kg 3.70 din, 108 dkg 4 din. Zemlje komad 0.50 din, pecivo komad 0.50 din. Drobne 9 din.

Na omenjenem sestanku so zastopniki Združenja pekov izjavili in obljubili, da bo Združenje a teh sklepih obvestilo vse člane — pekarske mojstre v Sloveniji, da prav takoj uvedejo z jutrišnjim dnevom cene, določene v novem ceniku.

Med ameriškimi Slovenci

Vodja jugoslovenskega radio sporeda vsako nedeljo dopoldne na postaji WGES prireja svoj običajni letni koncert, ki bo v nedeljo, dne 16. oktobra.

Težka rudarska nesreča se je pripetila prejšnji mesec v Johnstownu. V rovu se je s stropa odtrgalo kamenje in padlo na voz, s katerim sta se peljala slovenska rudarja J. Bevec in F. Logar. Bevcu je zlomilo nogo, Logar pa je dobil le lažje zunanje poškodbe.

Kap je zadelo Slovenko Marijo Primožič v Bar-tonu. Pokojnica je bila rojena na Primorskem v Terminu pri Cerknem.

Nogo so odrezali v bolnišnici v Chicagu ameriškemu Slovencu Janezu Kosmaču, velikemu podpor-niku katoliških časopisov

Mlad pokvarjenec

Maribor, 7. oktobra.

V tajni razpravi je sodil danes mali senat mariborskega okrožnega sodišča mladega, šeom 20letnega fanta iz Studencev, ki je kljub mladosti zasel na elaba pota ter je že sedaj pokazal, da bo postal še mojster v nepoštenosti. Fant se je predstavil kot mojster v tekstilni tovarni ter je raznim ljudem obetal službe, zahteval pa je za svoja posredovanja nagrade. Tako je dobil od Franca Vebujaka 40 din, od Petra Zemljariča 100 din, od Marije in Franca Lasbaher v Radvanju od vsakega po 100 din, od Santila Ivana v Hraščju 100 din, od Jožefa Duh 100 din, poleg tega pa je izvalil od navedenih in še nekaterih drugih delavcev njihove delavske knjižice. Od trgovine Slavija-textil je izvalil pod lažnim imenom tri metre angleskega sukna v vrednosti 1180 din, povrh pa je ukradel še tudi tri kolese. Fant te svoje pogresne avanture odločno taj, vendar je dovolj prič, da se mu da dokazati krivda v polnem obsegu. Povrh je znan še kot zakrknjen grešnik ter je že pogostokrat sedel v zaporih. — Razprava v času poročila še traja.

Velik požar v Slovenjgradcu

Sinoči ob 11 so začeli goreti župnijski hlevi v Starem trgu pri Slovenjgradcu. Požar je bil tako nenaden in tako silovit, da je v trenutku zajel vse poslopje in je vse z živino vred pogorelo. Škoda znaša 150.000 dinarjev.

Orožniki so aretirali nekega sumljivega moškega, ki je sinoči spal v župnijskem hlevu. Po izbruhu požara je pobegnil v Slovenjgradec, se tam preoblekel, nato pa se spet vrnil na pogorišče. Pri njem so našli dve delavski knjižici, ki se glasila na dve različni imeni. Sumilo, da je on povzročil ta požar, ki je zahteval tako ogromno škodo.

Sekira se mu je zapičila v lobanjo

Včeraj popoldne se je ponesrečil pri gradnji novega poslopja za bogoslovje 41letni tesar iz Zgornjega Dupleka Franc Pišek. Na novo stavbo nametajo zdaj strešno konstrukcijo. Na tesarja Piška je padla z višine štirih metrov sekira na glavo ter se mu zapičila v lobanjo kost. Nezvestnega so Piška prepeljali v bolnišnico. Njegovo stanje je zelo nevarno.

Moravče

Ustanovitev gasilskega društva. Možje, katerih na žalost ni več med nami, so že pred mnogimi leti poudarjali potrebo gasilske brigadne za okolico Sv. Andreja. Hranili naj bi jo kje v središču, najbolje v Krascah, kjer je vas ob cesti in okrog ravnina. Današnji moji in fantje pa so šli še dalje — pričeli so razmišljati, kako bi ustanovili svoje gasilsko društvo. Izvolili so pripravljajni odbor, v katerega so pritegnili najboljše moči; načeluje pa jim tukajšnji rojak g. Pergar, znan po svoji energičnosti in pravem razumevanju stvari. Delo pripravljalnega odbora je navdušeno pozdravila vsa okolica ter ga podprla s prostovoljnimi prispevki. Sledila je ustanovna veličina v Krascah na vrtu posestnika in gostilničarja g. Berganta. Lepa prireditve je bila prav dobro obiskana. Povečevala jo je domžalska godba, petje, srečolov in druga pristno domača zabava, predvsem pa vzoren red in iskreno medsebojno prijateljstvo. Običajnega plesa ni bilo, pa ga tudi nismo pogrešali. Vsi, ki so veselico priredili in sodelovali, zaslužijo pohvalo in priznanje. — Mlademu društvu želimo, naj bi ponosno korakalo po začeti poti do napredka po izreku: »Ves naš pogum, vsa naša moč — velja naj bližnjemu v pomoč!«

Od tu in tam

Posebno ustanovo si je omislila belgajska mestna hranilnica. Ustanovila je namreč oddelek, ki organizira nakup in prodajo raznih že rabljenih ali pa novih predmetov vseh vrst. Tako prihajajo v prodajo razne dragocenosti, oprava ter razne druge reči. Tako urejenega tržišča v Belgradu še niso imeli. Poslovanje ureja poseben pravilnik. Kdor hoče kako stvar prodati, jo prinese v razstavi prostor, a uprava nabije razglas o prodaji na razglasno desko. Na določeni dan se začne tako imenovana dražba. Marsikomu je s tem omogočeno, da svojo stvar proda boljše, ker je razstavljeni predmet omogočil, da se je zanj začelo zanimati več ljudi. Že prvi dan je bil tak naval in promet, da ga niti prireditelji sami niso pričakovali. Ustanova ima za prebivalstvo tudi velik socialni pomen.

Rečni promet na Donavi med našo državo in Nemčijo je spet obnovljen. Prekinitev je bila nedavno nastopila zaradi napetosti med Nemčijo in CSR. Sedaj so takoj odplule številne tovarne ladje z žitom in drugimi poljedelskimi pridelki v Regensburg. Pa tudi od tam so že odplule, naše ladje, ki so bile ob času prekinitve prometa v Nemčiji.

Silne množine suhih sliv prihaja na trg v Valjevu. Sumadinski kraji se pohvalijo letos z zares obilno letino. Vsak dan pripeljejo na valjevski trg približno po deset vagonov. Slive so sladke in dobre ter jih prodajajo po 4 do 6 dinarjev za kilogram. Računajo, da bo valjevska okolica spravila letos okrog 500 vagonov suhih sliv. Izvoz v inozemstvo se bo v kratkem začel.

Pelinaševseltnico svojega gledališkega in operskega udejstvovanja praznuje v Zagrebu primadonna Anica Mitrovič, ki je pred leti tudi v Ljubljani in Mariboru čisto nastopala. Mitrovičeva je pevka visokih kvalit, poleg tega pa nad vse uporabna, saj obvladuje okrog 120 del iz opernega repertoarja. Precej let je gostovala po raznih nemških gledališnih.

Tujev v Dalmaciji skoraj ni več že kakih deset dni. Saj je razumljivo, da tuji v dneh napetosti in nevarnosti nove svetovne vojne ne morejo zdeti v toplih letovskih krajih in čakati daljnj usode. Vsi hoteli so se izpraznili. Le nekaj manjših skupin švicarjev je obiskalo dalmatinska mesta, vendar pa so se v vsakem kraju zadržali le po nekaj ur.

V času, ko je molil v judovski molitnici, je zgorela žitnemu trgovcu Ignacu Fischerju iz Pančeva velika sušilnica za žito. Predvčerajšnjim je bil velik judovski praznik. Fischer je odšel v hram opravljat svojo pobožnost. V tem času pa so štirje njegovi delavci imeli polne roke dela v sušilnici. Ko so hoteli pravkar oditi na opoldanski počitek, je neki delavec v gornjem nadstropju sušilnice zažutil silno vročino. Ko je odprl vrata, mu je puhnil v obraz dim. Takoj je poklical na pomoč svoje tovariše, nato pa gasilce. Lesena sušilnica, ki je bila opremljena z velikimi modernimi sušilnimi stroji, je bila v nekaj minutah vsa v plamenih. Gasilci se niso lotili brezupnega dela, da bi gasili kot plamenice gorečo sušilnico, temveč so svoje napore osredotočili na to, da obvarujejo bližnja žitna skladišča pred ognjem. Ko je bilo skoraj že vse eno samo pogorišče, je prišel iz molitnice Fischer. Škodo cenijo na pol milijona dinarjev.

Z volkodlakom se bore in se ga še boje prebivalci vasi Kneževac v bližini Belgrada. V vasi se je iz hiše skromnega in revnega kolarja Mihajloviča raznesel glas, da straši volkodlak. Brž so se ljudje zbrali pri njem in pričakovali strahu. V šalah in živahnih razgovorih je mineval večer, ko je iz neznanega vzroka nenadoma padla lučica pred ikono in se razbila. Vsi ljudje so planili in pobegnili, zatrdno prepričani, da jim je volkodlak za petami. Iz te male stvarce pa se je kot pošast razvila silna govornica, ki je prodira tudi v vse bližnje vasi. Ljudje so začeli ugrabiti in kombinirati na vse moguče in nemoguče, verjetne in neverjetne načine, a največ odmeva in lahkovernih ušes je našla vest, da volkodlak zares straši. Končno so dejali, da je vsemu kriva neka mala Verica, ki je bila že pred leti umrla, pa je njen grob prekopali živinice. To da je velik greh, ki se zanj užaljeni mrtve masčuje. Naenkrat so vsi vsako noč videli, kako to malo deklice sedi na grmu blizu svojega groba in žalostno strmi naokoli. In tako dalje... Pametni ljudje, ki so si ogledali kolarja, ki je iznašel ta strah, ter njegovo hišo, pravijo, da si je to bedasto šalo izmislil le on sam. Toda vsa vas se ne da več prepričati o tem, zanje volkodlak obstaja in straši. Zato so sklenili, da bodo prizadete hiše dali blagosloviti.

Čudnega občinskega tajnika imajo v občini Foti v Bosni. Kar na lepem pride ta tajnik na misel in prepričanje, da je poneveril večjo vsoto občinskega denarja ter zahteva pismo proti sebi strogo preiskavo. Seveda so nadzorne oblasti preiskavo uvedle in na svoje in vsega mesta presečneženje ugotovili, da je tajnik čisto nedolžen, in da je vse poslovanje z blagajno vred v popolnem redu. Čim so to ugotovili, so tajnika izpustili iz zapor. Le tega ne morejo razgonetiti, zakaj je tajnik proti sebi naperil tožbo. — Silno pa bi se vsa javnost razveselila, če bi nekaj desetnih belgajskih velegršnikov, ki so šarili z državnim denarjem in si pri tem zidali palače, zahtevalo proti sebi takole prijavo in zahtevalo pregon. — Tamkaj bi preiskava ugotovila marsikaj drugega.

Na dosmrtno ječo sta bila obsojena dva morilca župana Djenadiča iz vasi Vrbovca pri Prokuplju. Neki Milanovič je imel stare račune z Djenadičem in je zato za šest jurjev, 100 litrov žganja in 60 kilogramov volne najel dva morilca. Ta dva sta v mraku izvršila svoje krvavo delo in mrtveca oropala. Oblasti pa bi morilecama najbrž ne prišle na sled, če enemu od njiju pri streljanju ne bi odskočila iz svojih ležajev cev in odkrnila košček kopita, ki se je zadržal zločinu v oko. Moral je iskati pomoči pri zdravniku, kjer je lagal, da se je v gozdu pobil. Toda to je bila sled za preiskavo, ki je kmalu odkrila oba morilca. Dobil sta svoje plačilo v tem, da bosta do smrti ostala za zamreženimi okni.

Iz zasede sta bila v bližini vasi Donji Matejevec pri Nišu ubita kmeta Svetozar Radoljko in Milan Zivanovič. Proti večeru sta se vracala iz Niša. Ko sta prišla še skoraj do vasi v bližini železniške proge, sta počili puški, ter je padel Svetozar takoj mrtve, zadet v srce, a Milan v želodec. Kmetje, ki so šli v kratkem razmaku od njiju, so pritekli na pomoč in čuli, kako sta morilca pobegnila skozi koruzo. Donjematejevci pravijo, da so ubijali Gornjematejevce, kajti vasi sta si bili v laseh zaradi skupnega pašnika. Obe žrtvi pa sta bila župan in predsednik krajevne organizacije JRZ, ki sta se pri delitvi pašnika seveda zavzemala za svojo vas, zato so ju nasprotniki iz maščevanja ubili.

„Praznično razpoloženje“ med zidovi

Ljubljana, 7. oktobra.

Vsak dan ni nedelja, pravijo; posebno moder ni ta izrek, in tisti, ki si ga je bil izmislil, prav gotovo ni izumil smodnika. Drži pa. Ni nam ga treba posebej členiti, če hočemo izvedeti, kaj vsebuje. Marsikje se pozna, v večjih naselbinah in na deželi. V mestih pa ga še prav izrazito občutimo. Ob delavnih dneh je po hišah in na ulicah živo, o praznikih pa je mesto pusto, černo in tiho kakor bi bilo izumrlo. »Praznično razpoloženje« prične prav za prav že v soboto popoldne.

„Delopust“ v soboto popoldne

V večini obratov, trgovin in uradov delajo tudi ob sobotnih popoldnevih prav do šestih zvečer. Ponekod pa nehajo z delavnikom že opoldne, ali pa vsaj ob dveh popoldne. Ta »delopust« prav močno občutijo zlasti polti na železnica. Zadnje čase so namreč prišli v modo »weekend« in »piknik«. Ljudje se odpravljajo iz mesta na deželo že ob sobotah. Moderna lahkomišljenost in razbrzdanost ne poznata prav nobenih zaprek; veliko ljudi je izgubilo slednje spoštovanje do Gospodovega dne — odpravljajo se brez pomislekov tudi v take kraje, kjer prav gotovo drugi dan, v nedeljo, ne bodo mogli biti pri sveti maši. To je skrajno slaba razvada. Da bi ljudem, ki brez pomiselnosti odhajajo iz mesta v neobljudene kraje (predvsem to velja za gore), kljub vsemu nudili možnost udeležbe pri sveti maši, so cerkveni krogi zadnja leta, ko se je to zlo začelo močno širiti, poskrbeli, da so v vseh krajih, kjer je ob nedeljah, odnosno ob sobotah zvečer, naval turistov in izletnikov posebno velik, določeni duhovniki, ki drugo jutro hero sveto mašo že na vse zgodaj. Za nedeljske izletnike, to je za tiste, ki iz mesta odhajajo šele ob nedeljah zjutraj s prvim vlakom, pa so poskrbeli za zgodnjo sveto mašo, tako da se je lahko udeležel prav vsi, ki se niso odvrgli od sebe vsega, kar je sveto. Kot smo že dejali, se prav mnogo ljudi odpravlja iz mesta že ob sobotah popoldne. S težkimi nahrbtniki odlovrjeni jo mahajo proti kolodvoru. Prvi začetni okrog druge, ostali pa od četrte tja do poznih večernih ur. Ob sobotah je na ulicah še prav posebno živahno. Zvečer so vlaki, ki peljejo iz mesta ven na deželo, zasedeni do zadnjega kotička. Ljudje se kar tare, saj je mnogo takih, ki delajo in spe ves teden v mestu, ob sobotah zvečer pa se redno vozijo domov. Zabavišča, gostilne, gledališče, kino, kavarne in podobni lokali so polni celo bolj kot ob nedeljah zvečer. Nekateri ljudje sploh »bivakirajo« in se šele v zgodnjih jutranjih urah z negotovimi koraki prekladajo po ulicah proti domu. Sobotna noč je vselej živahna, večkrat celo tako razburljiva, da mora uradovati moč postave.

Sončna nedelja

Ulice so že zgodaj žive; v mesto prihajajo deželani. Pred cerkvami se pred svetim opravilom in tudi še, ko je maša v kraju, zbirajo ljudje, ki se pogovarjajo o dogodkih med tednom, politizirajo, si razlagajo svoje skrb in uganjajo o bodočnosti. Vse je obločeno praznično. Okrog enajstih popoldne se »svete zgrne na promenado«. »Svete«, to se pravi meščani, ki se radi malo postavijo in ogledajo. Tisti, ki jim ni za gnečo, se po maši razkrope po mestu, ogledujejo nove stavbe, se ustavljajo pred izložbami, gledajo, računajo; treba bo tega ali onega; ali bo dovolj denarja. Kmalu je popoldne, pot vede domov. Boljše, praznično kosilo je na

mizi. Okrog pol enih popoldne zamre vse življenje na ulicah, skoraj do poznih večernih ur. Samo tiste žile, ki vodijo proti sprehajališčem, atripnejo okrog tretje popoldanske ure malo živahneje. Po njih se pomikajo družine, ki se odpravljajo na obvezni nedeljski sprehod. Oče, mati, otroci, včasih tudi še sorodniki. Kuharice prihajajo, vojaki, sluga in drugi ljudje, ki med tednom nimajo časa za sprehode. Drugod v mestu pa je mir, dolgačas. Redko srečaš živo dušo. Hišna vrata so povsod zaprta, spuščeni so železni zastori na trgovinskih izložbah, pusto je in ljudje imajo kar po vrsti praznično dolgočasne obraze. Pred cerkvijo se pogovarjajo ženiče, ki so bile pri nauku. V kavarinah sedi pet, šest gostov, ki so prebrali že vse časopise; ne vedo več, kaj bi počeli, s trudnimi očmi se ozirajo skozi okna, ogledujejo sprehajalce, ki jim je prav tako dolgačas kakor njim samim, zehajo, gledajo na uro in se jeze, ker se kazalca na uri kar početa opazneje premikati proti večeru. Tudi bioskopi so skoraj popolnoma prazni; le redko se dobi kdo, ki bi se mu ljubilo v sončnem nedeljskem popoldnevu v kino. Tudi v gledališču ni nič bolje. Ljudje si mislijo, kdo bi zdaj tital v zaprtem prostoru, ko gremo lahko ven. Če je vroče, na Savo, na Ilirsko kopališče, k Ljubljani; spomladi in jeseni na Šmarno goro ali na Polhograjske Dolomite. Najbolje je, če se v nedeljo pošteno sprehodiš; zvečer boš zaspal kakor ubit, v nedeljek pa se boš zbudil zdrav in zadovoljen.

V dežju

Je tudi ob nedeljah mesto živahno. Ljudje so ostali med zidovi. Dan je pust, moker. Nikamor se nimaš dati, skoraj si samemu sebi v napoto. Po ulicah hoditi gor in dol — nima smisla. Dežnikom se umikaš nerad. Dan preživis doma, ali pa se za silo preklopiš in zamotiš s kakim opravkom do popoldneva, popoldne pa se odpraviš v kino, v gledališče, ali pa v kavarno. Vsi ti kraji so ob deževnih nedeljskih popoldnevih tako zasedeni, da le težka dobiš prostor. V kinu in gledališču si ljudje navadno že popoldne rezervirajo vsa mesta, tako da moraš oditi praznih rok, če si bil le količkaj kusan. Če ne moreš ne v gledališče, ne v kino, se morda odpraviš na nogometno igrišče. Dve, pa tudi tri ure prestojiš tam z dežnikom, moker, pogosto tudi premočen. Morda ti je dolgačas, zlasti če si le priložnosten gost. Če pa poznaš nasprotnike, igralce in način tekmovanja, in če je borba važna, se kmalu ogreješ, podži-gaš simpatično moštvo in se skoraj začudiš, ko je konec. Popoldne je minilo, da skoraj sam ne veš kdaj. Mračni se. Še vedno gre dež. Pusto je in žalostno. Počasi korakaš proti mestu, varno se ogiblješ luž, smelješ blato. Prve luči zagore. Kmalu bo noč. Sredi mesta so ulice oživele. Ljudje se sprehajajo v dežju. Čas večerje pride. Dan si prebil v dolgem času, spati se ti ne da, saj nisi delal drugega kot pohajkovanje. Vsaj večer bi rad preživel v malo boljsem razpoloženju. Premišljaš, kam bi se dal. Morda se odločiš za kino. Nekje igrajo dobro komedijo. Srečno dobiš še karto, srečno, — saj je mnogo ljudi za zvečer kalkuliralo prav tako kakor ti. Po kinu se odpraviš še malo v kavarno. Ljudje je vse polno, tudi tvoj se moraš ob deževnih nedeljskih večerih vselej boriti za mesto. Časopisov skoraj ne dobiš. Nasloniš se na stolu nazaj, poslušas glasbo ter kadiš cigareto za cigareto, dokler ne postaneš zaspan. Odpraviš se domov in ležiš z zavestjo, da je bilo ta dan »praznično razpoloženje« med zidovi kaj klavarno.

Pismo noša poneveril 30.000 din

Maribor, 7. okt.

Danes se zagovarja pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča 36 letni bivši selški pismo noša Franc Lešnik iz Device Marije v Brezju, kjer je v svoji službi poneveril okrog 30.000 din ter ta denar napravil. Lešnik je bil do 10. julija 1937 v službi ter je 4 leta dostavljal pošto v prvem selškem okraju, ki obsega nekatere občine zapadno od Maribora. Ni pa nosil samo navadne pošte, temveč je prevzemal tudi denar za naslovnike svojega dostavnege okoliša, oziroma je nosil denar, ki so mu ga ti izročili, na pošto. Predpisi sicer določajo, da sme selški pismo noša dostavljati samo zneske pod 1000 din ter sprejemati za oddajo na pošto le zneske pod 250 din, vendar se Lešnik teh predpisov ni držal, kontroliral pa ga tudi ni nihče, ker so mu uradniki zaupali. — Ugodna prilika je napravila Lešnika za tata. Prvič je segel po tujem denarju avgusta 1935, ko si je prisvojil 3000 din. Ker pa je navedeni znesek vrnil, mu niso prišli na sled. Prav velikopotezno pa je začel krasti v času od 31. avgusta 1936 do svoje suspenzije dne 9. jul 1937. V teku enega leta je izvršil nič manj kot 38 poneverb in talvin, zraven pa je tudi v štirih primerih uničil priporočena pisma in brzojavko ter jih ni dostavil naslovljenecem. Svoje pregrehe je vršil na ta način, da je na poštnih priznanih in nakaznicah ponarejal podpise upravičencev, s katerimi bi bili

potrdili sprejem dotičnih zneskov ter je potem tako ponarejene nakaznice izročil poštni upravi. Moral pa se je zavarovati tudi za druge možnosti odkritja svoje nepoštenosti. Stranke, ki so pričakovale denarne zneske so namreč pisмено opominjale dolžnike za nakazilo denarja. Tiste dopise je dobil v roke zopet Lešnik ter jih je vse uničil. Na ta način mu je uspelo, da je vlekkel pošto in stranke svojega okoliša skoraj vse leto za nos ter si je prisvojil vsega skupaj okrog 30.000 din.

Pred sodiščem svojo krivdo le deloma priznava. Razprava ob času poročila se traja.

Zatvoritev starega mestnega pokopališča v Mariboru

Maribor, 6. oktobra.

Meetni svet mariborski je na podlagi § 3 točka d zakona z dne 30. IV. 1870 drž. zak. št. 68 z odločbo z dne 6. II. 1914 št. 2149/1914 odredil zatvoritev starega pokopališča v kat. obč. Koroska vrata (Strossmajerjeva ulica), last Stolne in mestne župnijske cerkve Sv. Janeza Krstnika v Mariboru, in sicer z dnem 30. IV. 1914 e. pripombo, da se družinski grobovi še smejo uporabljati skozi dobo 5 let, grobnice pa skozi dobo 10 let; končna odstranitev vseh spomenikov, križev, ograj itd. pa se mora izvršiti po 40 letih.

Po isti odločbi si je mestni svet pridržal pravico, da končno opustitev tega pokopališča odredi lahko tudi v prejšnjem terminu.

V seji dne 6. XII. 1928 se je mestni svet mariborski poslužil te pravice in skrajšal gorenji rok do 1. I. 1940.

Ker bo torej z navedenim dnem stolna in mestna župnijska cerkev sv. Janeza Krstnika kot lastnica pokopališča z istim lahko poljubno razpolagala, upoštevajoč seveda pri tem tozadevne obstoječe predpise, se zaradi tega vsi interesi, ki imajo na pokopališču grobnice, svoje in sorodnike, opozarjajo, da e 1. I. 1940 prenehajo vse njihove pravice na tem pokopališču. Kdor želi prenos kakega mrljca, prenos oz. odstranitev spomenikov itd. na drugo pokopališče ali sploh kam drugam izven opuščenege pokopališča, mora to izvršiti najkasneje do 1. I. 1940, ker sicer preidejo z navedenim dnem grobovi in grobnice v last imenovane župnijske cerkve.

Mariborsko gledališče je dobilo gledališko nadzorovalno komisijo

Maribor, 6. oktobra.

Pri banski upravi v Ljubljani se je letos osnoval gledališki cenzurni svet. Poslovnik tega cenzurnega sveta predvideva tudi ustanovitev posebne gledališke nadzorovalne komisije za mariborsko gledališče, ki bo za Maribor vršila funkcijo cenzurnega sveta. Ban dr. Natlačen je sedaj imenoval v mariborsko nadzorovalno komisijo sledeče osebe: prof. klasične gimnazije dr. Franca Sušnika za predsednika, docenta bogoslovja dr.

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Kraj	Barometer-sko stanje	Temperatura v °C		Relativna vlažnost v %	Oblačnost v %	Veter (smer, jakost)	Pada-vine	
		na j. večja	na n. manjša				m/m	vrsta
Ljubljana	767.4	15.2	10.2	92	10	N ₂	1.5	dež
Maribor	767.3	17.4	7.0	90	10	0	—	—
Zagreb	761.2	16.0	12.0	90	10	E ₄	6	dež
Belgrad	761.2	25.0	15.0	90	10	0	3.0	dež
Sarajevo	762.7	22.0	12.0	90	6	0	3.0	dež
Vis	762.7	17.0	14.0	80	7	NW ₃	6.0	dež
Split	762.1	23.0	16.0	90	10	E ₄	4.0	dež
Kumbar	760.6	23.0	17.0	90	8	N ₂	23.0	dež
Rab	761.8	19.0	13.0	90	10	SW ₃	10.0	dež
Dubrovnik	761.1	22.0	20.0	80	10	S ₄	6.0	dež

Vremenska napoved: Deloma oblačno, precej stanovito vreme. — Splošne pripombe o poteku vremena v Ljubljani od včera do danes: Včera je bilo iz noči oblačno (nizki dnevni oblaki) vmes pa je večkrat rosil dež, neprestano je deževalo od 10.55 do 13.30. Ob 14.15 se je oblačnost zmanjšala in je posijalo sonce, ostalo pa je večinoma oblačno do 16.45. Od 16.50 do 19.10 se je oblačnost zela spreminjala, ob 19.20 pa se je naglo zjasnilo in tako ostalo do 20.45, ko je nastopila nizka gosta megla.

Koledar

Danes, petek, 7. oktobra: Justina. Jutri, sobota, 8. oktobra: Brigita.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva c. 20; mr. Murmajer, Sv. Petra c. 78.

Trboveljski Slavčki pridejo v Ljubljano v ponedeljek, dne 17. t. m. in prirede v veliki Filharmonični dvorani koncert. Vrnili se bodo iz Sofije, kjer si bodo prav gotovo nabrali novih latorik. Zbor je ves pomajnen, v resnici izvrsten, užitek popoln. Zato opozarjamo na ta koncert.

Namesto venca na grob pokojnega msgr. dr. Jožeta Debeveca sta darovala za Baragovo semenišče po 100 din g. prelat dr. Matija Slavič in ga. Hilda Sušnikova, a Krščansko žensko društvo 100 din za Vincencijev konferenco sv. Srca Jezusovega. — Namesto venca na grob g. Štefana Gorčana, policijskega nadzornika, pa je Krščansko žensko društvo darovalo 100 din za Vincencijev konferenco sv. Srca Jezusovega.

Izlet v Trst za 73 din 15. in 16. oktobra. Motocikli 30 din, avtomobili 60 din, z avtobusom Trst, Gorico 115, za člane brez doplačila; novi člani 20 din več. Tourex Slovenija, Ljubljana, Masarykova 12.

»Našim državnopravnim starinam« je posvečen I. prosvetni večer. Ko smo prišli Slovenci v sedanjo domovino, smo prinesli s seboj popolnoma samobitni državni organizem, ki se je ohranil kljub nemški nadoblasti. G. predavatelju se je posrečilo dognati, da se je ta organizem ohranil še tudi potem, ko so vladali nad njim tuji. Dognal je tudi, da je ustoličenje slovenskih vojvod na Koroskem izviran staroslovenski običaj. Gospod predavatelj je priznani strokovnjak, kateremu se je posrečilo rešiti že marsikatero našo državno-pravno starino. Brez dvoma bo predavanje, ki bo danes ob 8 zvečer v beli dvorani Uniona zanimalo vse kroge, saj bodo čuli stvari, katere doslej še niso bile nikjer poudarjene. Predprodaja vstopnic v Prosvetni zvezi, Miklošičeva cesta 7; sedeži 3 din, stojišča 2 din, za dijak 1 din.

Gasilska tombola na Viču

določena za nedeljo, 9. t. m., je preložena na nedeljo, 23. oktobra 1. l. ob 14. uri pred Gasilskim domom na Viču. Prireditelj se vrši ob vsakem vremenu.

UPRAVA.

Damski dežnik s sivo kljuko je bil včeraj zvečer ob povratku s pogreba t. g. dr. Debeveca izgubljen v gneči pri vstopu v tramvaj pri Sv. Križu. Najditelj naj ga odda v upravi »Slovenca«.

Pridobitev domovinstva — prilika za dobrodelnost. Ko je g. Serban Dimitrije, veletrgovec na Tyrševi cesti št. 1/IV., te dni pridobil domovinstvo mestne občine Ljubljanske, je takoj daroval 2000 din za mestne reveže in s tem dokazal na najlepši način, kako se ne novi občan zaveda svojih dolžnosti do svojih revnih soobčanov. Velikodušni darovalec naj bo za zgled stariim Ljubljancem, predvsem pa vsem tistim neobčanom, ki bi radi postali pravi Ljubljanci. Mestno poglavarstvo izreka plemenitemu darovalcu za spodbudni dar najlepšo zahvalo.

Ljubljansko gledališče

DRAMA. — Začetek ob 20.

Petek, 7. oktobra: Zaprt. Sobota, 8. oktobra: »Potopljeni svet«. Premiera. Premierski abonma. Nedelja, 9. oktobra: »Veriga«. Izven.

OPERA. — Začetek ob 20.

Petek, 7. oktobra: Zaprt. Sobota, 8. oktobra: »Na sinjem Jadranu«. Izven. Nedelja, 9. oktobra: »Tosca«. Gostuje ga. Zinka Kunc-Milanov. Izven.

Članica Metropolitan opere v Newyorku ga. Zinka Kunc gostuje v nedeljo, dne 9. oktobra, v naslovni vlogi Puccinijeve opere »Tosca«. Na gostovanje velike umetnice opozarjamo.

Jožeta Meška za predsednikovega namestnika, profesorja klasične gimnazije dr. Ivana Dornika in Božidarja Bajnika za člana, za njuna namestnika pa profesorja real. gimnazije Franca Borka in časnika Franca Sekolca. Imenovanje te nadzorovalne komisije je dalekosežnega pomena. Komisija začne s svojim delom takoj. Po poslovniku gledališkega cenzurnega sveta je komisija pristojna za ocenjevanje vseh odreklih del, ki se bodo igrala na mariborskem odru. Ocenjevanje se vrši v umetniško-tehničnem, moralnem in državno-zaslužnem pogledu. Komisija nadzira po svojih članih izvajanje odobrenih gledaliških del pri generalni skušnji in pri predstavah. Komisija more dajati gledališki upravi tudi nasvete glede izbire in izvajanja repertoarja. Poslej bo morala gledališka uprava sporočiti nadzorovalni komisiji pravočasno vsakoletni repertoar ter poslati seznam vseh novih del in njih besedilo v dveh izvodih.

Kraj, kjer je že dvakrat „gorel kamen“

Podzemski požar, ki besni že šest mesecev

Že šest mesecev s strahom opazujejo ljudje iz vasi v okolici Kirchheima v württemberski pokrajini podzemski požar, ne da bi ga mogli pogasiti. Dan za dnem odhajajo na kraj, kjer se je podzemski požar v teku šestih mesecev na široko razplamtel, in na tistem goje željo, da bo sam od sebe ugasnil. Požar je nastal v plasteh oljnatega škrlavca, ki so se zadnje čase pogreznile deloma zaradi požara samega, deloma pa še prej. Škrlavec v teh krajih ima v sebi precej tako imenovanih bituminoznih snovi, t. j. snovi, ki so nastale iz ostankov nekdanjih živih bitij. So to razna zemeljska olja in podobno. Kako je nastal prav za prav ta požar, še ni točno dognano. Vsak dan pa morajo ljudje, ki ga s strahom ogledujejo, odhajati nazaj na svoje domove z nič manjšo zaskrbljenostjo kot prej. Požar noče in noče sam ugasniti in proti že celih šest mesecev se okoliškim krajem. Nihče namreč ne more niti vedeti, do kam se bo razširil. Vedno znova se nudi tamkajšnjim ljudem ista slika: Gost, težak bel dim uhaja iz razpok teh škrlastih plasti, se plazi po tleh navzdol ter razširja po vsej okolici smrdljiv vonj. Le tu pa tam švigne kdaj ognjeni zubelj iz razpoka v škrlavcu. Ponoči se včasih zazdi opazovalcu, da vsa pokrajina nad tem podzemskim požarom kar žari.

Zaman so vsa prizadevanja, da bi požar pogasili

Podzemski požar, kakor rečeno, še vedno grozi, da uniči še to, kar je zdaj v njegovi, vsaj bližnji okolici. Tu so lepi gozdovi, ki se jim je ogenj že skoraj čisto približal. Tamkajšnji ljudje se boje, da bodo podzemski plameni v kratkem švigali tudi med to lepo zeleno gozdno drevje. Ljudje se na vse načine prizadevajo, kako bi požar omejili. Najprej so poskušali to z velikanskimi nasipi, ki so jih naredili okrog in okrog požara. Vsi ti poskusi pa so se pokazali za brezuspešne, ker je na nekaterih mestih ogenj zadel razne gorljive stvari, ki so že zunaj tega nasipa. Ni bil zaman samo trud, ki so ga ljudje imeli, da so zgradili ta nasip, pač pa so bile zastojni tudi velike denarne žrtve, ki jih je zahtevala graditev tega nasipa. Zdaj ljudem ne preostane ničesar drugega več, kakor da mirno počakajo, kdaj bo požar sam od sebe ugasnil. Računajo, da se to v najboljšem primeru more zgoditi šele čez kake tri mesece, ker so vsaj deloma že dognali, koliko je v teh škrlastih zemeljskih plasteh še gorljivih snovi. Dozdaj je

ogenj zajel okoli 10.000 kub. metrov kamenin

Da bi kamenje gorelo, se sprva gotovo vsakemu zdi skoraj za nemogoče. Znano je sicer, da so

takšni podzemski požari že večkrat nastali tudi drugod, vendar so tam podzemski plasti vsebovale premočnejše ali podobne gorljive snovi. To se je ljudem zdelo še dokaj razumljivo. Toda, kdo naj zdaj verjame, da tu gori kamenje? In vendar je mogoče, kakor kaže ravno ta primer iz okolice Kirchheima, da podzemski požar nastane tudi v plasteh, ki ne vsebujejo premoči. Seveda ni mogoče trditi, da kamenje res tudi gori. Ne gori kamenje, pač pa, kakor smo rekli, razne bituminozne snovi, ki so med posameznimi plastmi škrlavca. In te plasti so zelo tanke in med njimi je gorljivih snovi mnogo. Zato je čisto razumljivo, da človek res dobi vtis, ko gleda ta požar, da kamenje gori.

Kosti predpotopnih kuščaric

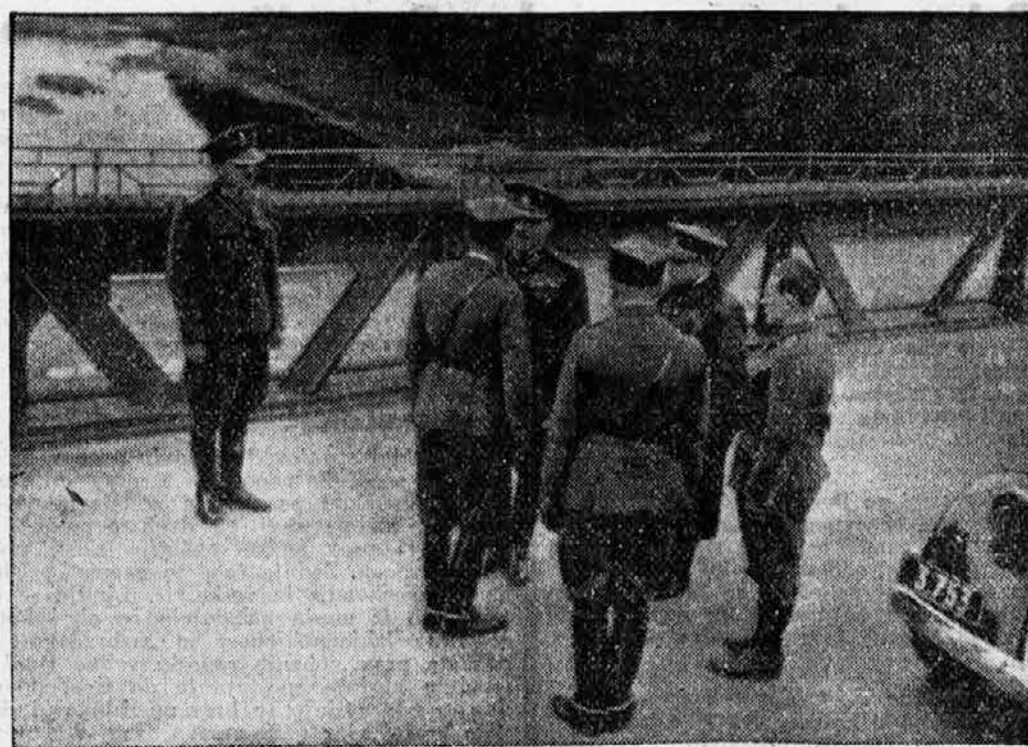
V teh škrlastih zemeljskih plasteh je geolog dr. Hauf našel pred nekaj leti kosti velikih predpotopnih kuščaric. Poleg tega pa se iz snovi, ki so v teh plasteh, more sklepati, da so bili nekoč ti kraji tudi pod vodo, kajti v plasteh so našli najrazličnejše okamenine morskih živali. Iz živalskih delov, ki niso okameneli, to so predvsem razne maščobe, so se v zemlji naredila razna olja, seveda v manjših količinah. Vse te snovi pa le zadostujejo, da ti »škrlavci gore«. Ker vsebujejo tudi razne rastlinske snovi, jih sem pa tja tamkajšnje prebivalstvo uporablja tudi za kurjavo, le deloma pridobivajo iz njega olje. V teh škrlavcih je olja celo tako malo, da škrlavec porablja v precejšnji meri tudi kot kamenje za posipanje cest. Vendar ga je treba prej ožgati. Pri nekem takšnem procesu je tudi verjetno letos spomlad nastal veliki podzemski požar, ki se zdaj ni ugasnil.

Pred 300 leti enak požar

Podzemski požari so res redka stvar. Nek večji tovrstni požar v oljnatih škrlavcih je izbruhnil v teh krajih začasa tridesetletne vojne, t. j. v prvi polovici 17. stoletja. Tedaj se je zaradi nepazljivosti pastirjev užgala razglašena plast teh oljnatih škrlavcev čisto v bližini sedanjega požara. Zapisana poročila iz tedanjih časov pravijo, da se je takrat zaradi velike vročine ob tem požaru olje kar cedilo po škrlasti pečini, ljudje pa so ga lovili v škafe in kangle ter ga uporabljali v razne namene, predvsem za mažo.

Sladkosti rodbinskega življenja.

Prvi mož: »Kako se ti godi, odkar si oženjen?«
Drugi mož: »Kakor soljarju. Kadim na ekvipnem.«

Češki general izroča poljskemu mestu Tješin. Predaja se je izvršila sredi mostu, ki veže poljski in češki del Tješina.

Razvoj domačega denarnega zavoda na Ježici Hranilnica je uvedla nov način varčevanja

Naša domača hranilnica, osnovana kot rajfajznovka leta 1929, je sprva svoje delovanje omejila zgolj na zbiranje vlog. Koj prva leta po ustanovitvi pa se je delovanje hranilnice krepko razmahnilo tudi na dajanje posojil. Vendar se je ta razvoj v letih denarne krize namah ustavil. Hranilnica je skoraj omrnila. Novih vlog ljudje niso več prinašali, ker so zgubili vsako zaupanje, da bodo kdaj mogli zopet dvigniti svoje vloge.

Toda odbor naše hranilnice je že v letih denarne krize z vsemi silami delal na obnovitev poslovanja in zaupanja. Vztrajno delo in napori so obrodili dober sad. Zaupanje je skoraj obnovljeno; domačini spoznavajo, da jim domača hranilnica nudi ne samo iste ugodnosti, marveč obenem tudi neprimerno večjo varnost za njihove vloge, kakor drugi zavodi. Saj jamčijo za vse vloge vsi člani hranilnice z vsem svojim premoženjem. In člani naše hranilnice so najtrdnější posestniki naše fare.

Tako je hranilnici polagoma uspelo, da je mogla skoraj neomejeno izplačevati starejše vloge, ki so bile sicer dolga leta zamrznjene. Ne samo to: v hranilnico so začele pritakati zmerom večje nove vloge, iz katerih so se počasi mogla dovoljevati tudi manjša potrebna posojila. Uspeh te pozitivne poslovanja se je očitaval v tem, da je hranilnica mogla zvišati obrestno mero za vloge od 3 na 4%, obenem pa je znižala obrestno mero za posojila od 8 na 7%. Novih posojil je bilo samo v letošnjem letu izplačanih že nad 120.000 din. Več posojil hranilnica ni mogla izplačati, čeprav je bilo dovolj povpraševanja po njih. Zaradi likvidnosti je morala hranilnica držati velike zneske v blagajni, da je vsak čas mogla postreči vlagateljem, ki so prinašali nove vloge.

Zdaj je hranilnica uvedla nov način varčevanja, ki je med domačini naletel na veliko odobravanje. Saj je namen hranilnice, pomagati domačinom na vseh poljih in na vse načine. Tako je prišlo pri hranilnici do sklepa, da se del dobička porabi za najpridnejše varčevalce. S tem je hranilnica hotela poudariti dvojce: okrepiti je treba smisel za varčevanje med mladino, okrepiti pa je treba tudi smisel za razvoj domačega denarnega zavoda. Tej zamisli je posvečeno

posebno nagradno tekmovanje v varčevanju

ki ga je v teh dneh naša hranilnica objavila. Po načrtu, ki bo v podrobnostih objavljen z letaki, da ga bodo mogli proučiti najširši krogi,

bo razdeljenih skupno 38 nagrad v skupnem znesku 1000 din. Tekmovanja se bodo varčevalci lahko udeležili v treh skupinah, trajalo pa bo tekmovanje eno leto, in sicer od 15. oktobra 1938 do 14. oktobra 1939. Od tekmovalec se ne zahteva nič drugega, kakor da mesečno vlagajo določene zneske v hranilnico, in sicer v prvi skupini vsak mesec najmanj po 2 din, v drugi skupini najmanj po 10 din, v tretji skupini najmanj po 100 din. Tisti, ki bo v prvi skupini na ta način v enem letu privarčeval največ, bo prejel ob zaključku tekmovanja 50 din nagrade, oni v drugi skupini 100 din, v tretji skupini pa 200 din. Razen tega bo v prvi skupini po zbiru razdeljenih še 15 nagrad po 10 din, v drugi skupini 10 nagrad po 20 din, v tretji skupini tudi 10 nagrad po 30 din.

Brez dvoma je tak način varčevanja priključen, ker od nikogar ne zahteva nobenih žrtv, omogoča pa vsakomur, da si poleg rednih obresti po 4% pridobi še lepo nagrado. Prepričani smo, da se bodo tega tekmovanja oklenili zlasti otroci, ki lahko dobijo pri hranilnici tudi hranilnice, lahko pa mesečno vlagajo v hranilnici tudi brez tega. Zelo veliko zanimanje za tekmovanje vlada tudi med domačimi delavci, zlasti med dekleti, ki so znana po svoji pridnosti in varčevanju. V teh dneh je nagradno tekmovanje v varčevanju edini predmet razgovorov med domačini. Mnogi varčevalci so se že oglašili pri hranilnici ter vprašali glede podrobnosti tega varčevanja, oziroma tekmovanja. Vsem tem lahko povemo le to, da bodo vse podrobnosti objavljene v posebnem letaku, ki bo razdeljen po vseh hišah naše fare.

Programi Radio Ljubljana

Petek, 7. oktobra: 11. Solska ura: V Carigradu; predav. in recit. vodi gđ. J. Sušteršič — 12. Iz naših logov in gajev (plošče) — 12.45. Poročila — 13. Napovedi — 13.30. Opoldanski koncert Radijskega orkestra — 14. Napovedi — 18. Orglice in harmonika (g. Fr. Petan in A. Stanko) — 18.40. Prosvetni spored prihodnjega leta (g. V. Zor) — 19. Napovedi, poročila — 19.30. Nac. ura — 20. Lalkih nog naokrog (plošče) — 20.30. Koncert. Sodelujejo: gđ. Milica Poljanar, g. prof. M. Lipovšek (spremljava) in Radijski orkester — 22. Napovedi, poročila — 22.30. Angleske plošče.

Drugi programi

Petek, 7. oktobra: Belgrad: 21. Narodne pesmi (Vojislav Petrušević in Rad. ork.), 21.3. Klavirski koncert — Zagreb: 20.30. Koncert zagrebških madrigalistov (g. Drago Bernardić, bas in Cedomil Dugan, klavir) — Praga: 20.40. Dvojakova opera »Vanda« — Sofija: 20.15. Komorna glasba, 20.50. Rossini: »Seviljski brivci« — Varšava: 21.15. Simfonični koncert varšavske filharmonije — Budimpešta: 21.55. Vojaska godba — Paris: 20.30. Simfonični koncert — Rim: 21. Simfonični koncert — Milan: 21. Opereta.

Oddelek škotske garde, ki je bila dodeljena petim bataljonom, namenjenim na Češkoslovaško, kjer bodo delali red in pravico pri plebiscitu.

Hervey Allen: Antonio Adverso, cesarjev pustolovec

Nekoliko navznoter so se bleščala majhna solna jezera kakor zrcalo. Nato se je prikazala prostrana nizka ravan s peskom in travo, za njo drevesa in nato čudovit otok palm in pini, perjanasti girlandni gozd, ki se je čez griček vzpenjal v modre gore. Solnce je obžgalo Antonijev rjav obraz do olivne črne barve, in tako je stal med vrvmi in usmerjal svoje oko sto in tisočkrat tja v sredino otoka, da bi ga vsakokrat s svojim sijajem, sencami in pogledom obdarila ta zemlja, ki so jo nekoč prav upravičeno imenovali raj. Solnce ga je očarjalo lase na konicah in ob koreninah na čelu, da si ga mogel videti kot pisanega, z zlatom posutega mladeniča z bronastim telesom. Le proti svoji volji, če je bilo solnce že nezno, se splezal spet s svojega mesta dol.

Nekega jutra sta se v daljavi pojavila dv grčka, podobna močnim prsim. »Kaj vidite, gospod Adverso«, je dejal Collins in zaobrnil krmilo za četrtino tja in potem spet nazaj, da bi izrazil vsak drobce muhaste sapice, ki je vela od kopnega. »To imenujemo mi Havanska prsa, in preden bo prišla noč, boste videli tudi Morro.«

Okrog poldne pa se je dvignil iz morja nek stolp, na katerem je plapolala zastava. Kasneje se je veter obrnil in proti večeru so bili že zadosti blizu, da so videli zvepleni blisk topovskega strela iz Morro. Neverjetno razčepani privodnik (pilot), ki je imel šopek rož v rokah za kapitana, a usta polna sladkih španskih besed, če ni prav takrat žvečil debelo črno cigaro, je prijel rajski stolp in stopil na krov. Antoniu je ponudil cigaro, za katero pa si je pustil podariti en dolar. Antonio je vtaknil črni torpedo poln pričakovanja v usta, kajti mnogo je že slišal o havanskem tobaku. Po kratkih minutah je njegovo čelo orosil rahel znoj, a stopala mu je prešinil hlad. Ni se mučil do konca, temveč je vrgel ta dragoceni predmet rajši čez krov. Po kratkem času se je spet počutil zdravega in vedrega, da, prav posebno razpoložen je postal. Bilo je približno tako, kakor bi pil težko vino. Pa vendar čisto drugače.

Po mirnem morju, med solnim zahodom in še preden se je dvignil mesec, so drsli v veliki vreči podobni zaliv med grozečimi topovskimi baterijami na La Punta in El Morro. Antonio se ni nikdar videl tako številnih utrdb. Z zidovjem obdano mesto je ležalo ob desnem boku ladje, a na levem boku ladje se je razprostiral na

95 obali mali Gibraltar San Carlosa, vrsta topov druga nad drugo z zidovi, ki so zlobno s topovi obloženi zijali v morje. Dalje je bilo zunaj v zalivu videti cvetoče predmestje Regla z njegovimi pristaniškimi pomoli in belo pobeljenimi hišami. Kmalu so drsli vzdolž pristanišča tega mesta z ravnimi strehami, mesta, ki se je dvigalo kot podolgovat polotok med ladjo in med zahodom. Antonio je že mogel sedaj slišati konje, ki so topotali po Paseo Alameda de Paula, in drdranje koles.

Kako dobrodošel in zaupljiv glas je bilo to zvenčanje podkve na dobri kopni zemlji! Kako hudo je sovražilo to šumenje, ne da bi sam vedel zakaj! Zdelo se mu je, da je zaliv napolnjen z najrazličnejšimi glasovi, ki so vsi klicali za njim: vpitje, smehljanje, sem pa tja drdrajoči vozovi, ves ropot takega mesta! Prav iz zamaknenja se je zbudil, ko je privodnik v zalivu Antares vrgel sidro in zahteval za svoje občudovanja vredno delo znesek 125 mehiških dolarjev.

»Na, in sedaj nas boste vi zares zapustili«, je dejal Collins. Močala sta: Val domotožja je zajel Antonia ob zavesti, da mora zapustiti ladjo. Šel je dol v kajuto in začel spravljati skupaj svoje stvari. Kapitan Jorham, ki je pravkar sčel svoje nogavice, ga je zamišljeno opazoval. Ves čas med vožnjo ga ni nikdar spominjal na dogodivščine tega potovanja. Antonio je vzel svoj seksant, ga namazal z oljem in zavil.

»S tem ste vi zares redno delali, častnik«, je dejal kapitan in se igral s svojim palcem na nogi. Nato je zakašljal. »Vsi so vam hvaležni.« Šel je k zaboji »Elija«, vzel svoj mošnjiček in slišno odšel 70 srebrnih dolarjev. Pri zvenku denarja se je pokazalo pri majhni odprtini premičnega okena nočno pokrivalo gospe Jorhamove, ki je pozorno gledala. Kapitan je kovance zbral v sedem kupčkov in čakal.

»Še pet jih manjka«, je dejal kapitan. Ne da bi čakal, je naložil še polovico kupčka in dejal: »To je vaše, mornar! Nič ne bom dejal — zaslužili ste jih po vsem tem, kar sem slišal. Sedaj pa imam do vas še tole prošnjo: Čeprav ste vi sedaj izplačani, pa bi mi prišlo prav, če bi mi pomagali, ko bom svete kipe oddajal cerkvam naokoli. Vi ste že vajeni občeati v tem spakederanem jeziku. Vi bi lahko namesto mene kupčevali. Hočete?«

»Seveda, kapitan«, je dejal Antonio. »Na vsak način lahko računate z menoj, dokler se nahajate tukaj v pristanišču.« Ze mu je bilo na jeziku, da bi izdal kapitanu kaj o skriti steklenici. Pa le ni hotel obujati nobenih neljubih spominov, in zaradi tega ni ničesar dejal. Kapitan je kmalu začel mrmati predse in samogibno odganjati moskito. Po kratkem času se je prikazala gospa Jorham z nočnim pokrivalom in z dolgim spalnim plaščem z medicinsko stekleničico v rokah. Močan aromaten vonj je napolnil kajuto. Kapitanka je stopila bliže in zljala nekaj kapljic na Antoniovo blazino.

»Policijska meta!« je dejala. Napol obotavljaše mu je otrla čelo z nekaj kapljicami tinkture. Presenetilo ga je. Kako mehki in gladki so bili njeni stari prsti. Sedaj je pa zljala še nekaj kapljic na njegove lase. »Z meto nisem pomazala«, je dejala vzdihujoče, »nikogar več, odkar je umrla naša Jana.«

Njene oči so se svetlikale od solz. Pograbil je njeno roko in jo poljubil. »Zdravstvuj«, je dejal.

»Nama obema se bo tožilo, da ste nas zapustili«, je šepetala. »Gospa Jorham, kako bi bilo, če bi vas jaz enkrat na katerikoli dan popeljal tukaj skozi nekaj cerkev in pokopališč in bi vam prevajal napise?«

»To — to bi bilo krasno!« je dejala v enem vzdihu. Razljila je še nekaj metnega olja po kapitanovi postelji in se umaknila. Tudi Antonio je splezal v svojo posteljo. Popolnoma varnega se je čutil v Novem svetu. Kapitan Jorham je smrčal, a gospa Jorham je prijetno mrmljala predse. Tako mu je bilo, kakor bi imel svoje starše.

Naslednje jutro zgodaj se je pojavil Collins z nekaj mornarji in naložil Antoniovo premoženje in imetje v mali čoln. Gospa Jorham je prišla s svojimi pletilskimi pripomočki k ograji, da bi rekla zbogom. S kapitanom je gledala, kako spodaj nakladajo čoln, in se razgovarjala z Antoniem.

Pri Carlu Cibu me bistvo našli, je dejal Antonio. »On je tukajšnji zastopnik mistra Bonnyfeatherja — prav tule preko tega zaliva. Rdečkasta hiša za skalno pečino, tako so mi dejali. Joli vidite?«

»Hm!« je prikal kapitan. »Že pogostokrat sem sam pri njem nakupil ladijski provijant in kolonialno blago. Poslušajte me! — Nekolikani prevejan dečko, če le ni vaš prijatelj! Sicer pa mislim, da se bomo spet kmalu videli.«

»Prav gotovo, kapitan«, je odgovoril Antonio in smeje pogledal nanj. »Poleg tega pa imam z vašo gospo nek domenek. Vse cerkve in pokopališča!«

»Oho!« je zavpil Collins. »Povesite vesla! — naprejš! Čoln je zdaj po oljnati zalivski vodi, ki se je zdelo, da je še ob tej zgodnji uri obdržala v svoji globini temne škrlatne sence noči. Antonio je stal pokonci in se oziral k »Vampanoag«, k nežni podobi iz jadrnic in vrvja pred ozadjem rožno blestečega mesta. Popolnoma in drdranje mogočnih in težko obloženih volovskih samokolnic po vodni cesti v Reglo se je že slišalo prav do njih.

Čoln je priplul do kamenitega pristaniškega pomola pred rdečkasto hišo. Antonio je skočil s čolna na kopno, a po hrbtu ga je spreletel mrz, ko je s svojimi nogami stopil na pesek Novega sveta.

Mladi Španec se je ponudil, da bo Antoniu stražil prtljago. Collins je prejel njegov klobuk, a čoln se je naglo oddaljil v smeri proti Havani. Nenadno je zadonelo — »vesla kvišku!« in vsa vesla so se zasvetila nad glavami in tako ostala.